

Erään yrityksen tapaus ”valvontajärjestelmän koirakoulussa”

Koronaepidemian aikana erityisesti ravintola-alan yrittäjät, tapahtuma-alan toimijat, urheiluseurat (ml. kaikkien näiden työntekijät) ovat saaneet karvaasti kokea sen, miltä tuntuu joutua viranomaisen tekemien mielivaltaisten päätösten kohteeksi*. Toivottavasti meneillään olevaan epidemiaan liittyvät viranomaisen asettamat erilaiset rajoitustoimet saavat ihmiset laajemminkin pohtimaan sitä, miksi niin monet päättäjät/viranomaiset käyttävät valtaansa mitä ihmeellisimmin tavoin, välittämättä juuri lainkaan päätöstensä seurauksista.

tiedotteen julkisuuteen, teki kaupungin paikallinen sanomalehti siitä uutisen otsikolla ”Perinteikästä leipomoa uhkaa toimintakielto”. Artikkelissa Jaoston puheenjohtaja totesi leipomon ”ongelmien olevan niin vakavia, että se pitää asettaa tilapäiseen toimintakieltoon”. Huollon palvelupäällikön mukaan ”toimintakielto ei ole seuraamuksena perusteltu. Tuotteissa ei ole havaittu välitöntä terveysvaaraa. Leipomon olosuhteissa on kuitenkin vakavia puutteita, jotka lisäävät riskejä, jos tilanne jatkuu. Leipomon tuotteita ei tämän hetkisten tietojen mukaan ole syytä vetää myynnistä tai palauttaa kauppaan”.

Tässä kirjoituksessa kerron tapauksen siitä, minkälaiseen kurimukseen yksittäinen noin 10 henkilöllä työllistävä leipomoyritys joutui helmikuussa 2020 juuri ennen koronaepidemian puhkeamista, kun yrittäjä uskalsi tuoda rohkeasti esille omia näkemyksiään yritykseen tehdyn terveystarkastuksen yhteydessä.

Erään paikkakunnan ympäristöterveydenhuolto (jäljempänä Huolto) lähetti 7.2.2020 leipomoyritykselle kuuleminen -nimisen asiakirjan, jossa todettiin mm. seuraavaa: ”Kuulemisella tarkoitetaan viranomaisen asianosaiselle varaamaa mahdollisuutta ennen päätöksentekoa esittää mielipiteensä asiasta. Kirjallinen vastaus on toimitettava 21.2.2020. Ympäristöterveysjaostolle tullaan 25.2.2020 esittämään määrättäväksi seuraavanlaisia päävelvoitteita uhkasakolain mukaisine tehosteineen. Elintarvikehuoneiston tulee viimeistään 31.5.2020 olla saatettuna elintarvikelain 10 §:n vaatimusten mukaiseksi. Mikäli elintarvikehuoneistossa olevia epäkohtia ei ole korjattu määräaikaan mennessä ympäristöterveysjaostolle tullaan esittämään päätösehdotus, jossa kutakin edellä mainituista päävelvoitteista tullaan tehostamaan uhkasakolla”. Kuulemisessa yritykselle esitettiin 14 päävelvoitetta, joista yhdeksän sisälsi toimenpiteitä leipomotilojen kunnostamiseksi ja viisi pakkausmerkintöjen korjaamiseksi.

Yritys lähetti 20.2.2020 Huollolle 6-sivuisen asiallisen vastauksen, jossa yrittäjä otti yksityiskohtaisesti kantaa kuulemisasiakirjassa esitettyihin asioihin. Viisi päivää myöhemmin 25.2.2020 kaupungin ympäristöterveysjaosto (jäljempänä Jaosto) päätti seuraavaa: ”Jaosto päätti yksimielisesti kannatetun vastaesityksen johdosta kieltää toiminnan elintarvikehuoneistossa kokonaan, kunnes puutteet on korjattu”.

Jaosto teki oheisen päätöksen siitä huolimatta, että Huolto oli kuulemisessa todennut, että yrityksellä on yli kolme kuukautta aikaa laittaa asiat viranomaisen edellyttämään kuntoon. Ja jos asiat eivät vielä 31.5.2020 olisi viranomaisen vaatimalla tasolla, siinä tapauksessa Jaostolle tulnaisiin esittämään uhkasakon määräämistä. Eli mistään kiireellistä puutteiden korjaamisesta ei siis todellakaan ollut kysymys.

Sain tätä asiaa koskevan yhteydenoton 26.2.2020, jonka jälkeen lähetin sähköpostiviestin sekä kyseisen paikkakunnan elintarvikepäällikölle että Ruokaviraston johdolle. Virkamiehet ymmärsivät jaoston tehneen hallinnollisen virheen, joten jaoston tekemää päätöstä ei voitu panna täytäntöön. Huollon laitettua asiasta 27.2.2020

Kaupungin elintarvikevalvonnan päällikkö totesi jälkikäteen lähettämässään sähköpostiviestissä, että ”valvontatoiminta on aina lähtökohtaisesti julkista, eikä päätöksiä voi pitää salassa”. Tuo on juuri noin, mutta kokonaan toinen asia on se, millä tavoin viranomaiset kertovat asiasta median edustajille. Viranomaisen tehtävä ei ole vaikuttaa omilla julkisilla kommentillaan kuluttajan asiakaskäyttäytymiseen tilanteessa, jossa ei ole tarvetta kiireellisille viranomaistoimenpiteille, ja vieläpä niin, että viranomainen itse myöntää toimineensa asiassa virheellisesti.

Näyttää täysin selvältä, että Jaoston tekemässä päätöksessä oli kyse vain siitä, että jotkut päättäjät pahastuivat yrityksen kirjallisesta vastauksesta ja siinä esille tuoduista seikoista. Jokainen ymmärtää, miten kuluttajat reagoivat tuollaiseen uutiseen ja mitä se tarkoittaa yrityksen lähitulevaisuuden kannalta. Yksikään yritys/yrittäjä ei uskalla puolustaa jatkossa oikeuksiaan, jos pelkona on edellä mainitun kaltainen viranomaiskohtelu.

Ruokavirasto ja sen terveystarkastajat tekevät tärkeää työtä ruokaturvallisuuden eteen. Yleisesti tiedossa kuitenkin on, että yritysten yhdenvertainen kohtelu ei terveystarkastusten osalta Suomessa toteudu. Terveystarkastusten taso vaihtelee todella paljon paikkakunnittain ja alueittain. Jo pelkästään yksittäisen terveystarkastajan vaihtuminen voi muuttaa tilannetta olennaisesti, vaikka yrityksen toiminnassa ei olisi tapahtunut juurikaan muutoksia.

Tämä tapaus on yksittäinen, mutta varsin järkyttävä esimerkki siitä, mitä voi seurata, kun päätöksiä tekevä viranomainen pahastuu, kun yrittäjä uskaltaa pitää puoliaan viranomaisen vallankäyttöä vastaan. On selvää, että asiat etenevät parhaiten silloin, kun tarkastajat ja yrittäjät kohtelevat toisiaan ystävällisesti. Samalla on kuitenkin syytä tiedostaa, että ensimmäinen askel korruptioon on se, jos yrityksille myötämielisen viranomaisratkaisun edellytyksenä on viranomaisen mielistelemine tai heille kumartaminen/niiaaminen.

Mika Väyrynen

* Historiankirjoissa vielä muistellaan, että Suomessa oli 2020-luvulla ajanjakso, jolloin tapahtumien järjestäminen oli kielletty, ravintoloissa alkoholitarjoilu loppui klo 17, alkoholijuomat kerättiin pois klo 18 ja ravintolat menivät kiinni klo 19. Muun muassa Veikkausliigaa pääsi katsomaan max. 6 katsojaa.